

فتح الغفار

فی بیان مناسک الحج والعمار

(مناسک حج و عمره استدلالی تحلیلی براساس فقه حنفی)

تالیف: سعید محمد درخشنده توماج

جلد ۱

به سفارش مدیریت اهل سنت بعثه مقام معظم رهبری

پاییز ۱۳۹۶

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : درخشنده نوماج، سعید محمود، ۱۳۵۲
فردخ الفغار فی بیان مناسک الحج والعمار (مناسک حج و عمره استدلالی تالیلی براساس فقه حنفی) /
تأليف سعید محمود درخشنده نوماج؛ (به سفارش) مدیریت اهل سنت، بعثه مقام معظم رهبری.
تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۸ -
مشخصات نشر : ج.
مشخصات ظاهری : دوره ۱- 978-964-540-863-1؛ ج. 864-81-964-978؛ ج. 5۲-964-978-964-540-865-5۲
شابک :
وضعیت فهرست نویسی : فیا
موضوع : حج
موضوع : Hajj*
موضوع : حج عمره
موضوع : Hajj omra*
موضوع : فقه حنفی -- رساله عملیه
موضوع : Islamic law, Hanafi -- Handbooks, manuals, etc.
موضوع : بعثه مقام معظم رهبری در امور حج و زیارت. مدیریت اهل سنت
موضوع : خروجه
ردی کد : BP1A8A
موضوع : پند و اندرز
شماره ثبت کتاب ملی : 0۷AT1۶۹

فی بیان مناسک الحج والعمار جلد ۱

تأليف :	سعید محمود درخشنده نوماج
تهیه و تدوین :	مدیریت اهل سنت بعثه مقام معظم رهبری
ناشر :	مؤسسه فرهنگی هنری مشعر
چاپ و صحافی :	چاپخانه مشعر
نوبت چاپ :	اول - تابستان ۱۳۹۸
شمارگان :	۳۰۰ نسخه

قیمت : ۴۵۰،۰۰۰ ریال

ISBN : 978-964-540-864-8

شابک : ۸-۸۶۴-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸

تلفن مراکز پخش و فروشگاه‌های مشعر :

تهران : ۰۳-۶۴۵۱۲۰۰۳ - ۰۲۱ / قم : ۰۳۸۳۸۴۰۰ - ۰۲۵

فهرست مطالب

۱۹.....	تقریظ جناب مولوی محمد اسحاق مدنی
۲۰.....	تقریظ جناب حاج اخوند عبدالرحمن تنگلی
۲۲.....	تقریظ جناب حاج اخوند قربان محمد اونی
۲۴.....	تقریظ جناب حاج اخوند احمد قربانپور
۲۶.....	پیشگفتار
۲۸.....	مقدمه مؤلف
۳۱.....	آداب سفر حج و عمره
۳۷.....	فصل اول: کلیات حج
۳۸.....	مبحث اول: تعریف، مشروعیت و فضایل حج
۳۸.....	تعریف حج
۳۸.....	سبب حج
۳۸.....	حکم حج و سال فرضیت آن
۳۹.....	دلایل فرضیت حج
۴۰.....	فضیلت حج
۴۳.....	نکوهش تارک حج
۴۴.....	مبحث دوم: شرایط و ارکان حج
۴۴.....	انواع شرایط حج
۴۴.....	(۱) شرایط وجوب حج

۴۴	۱-۱ - اسلام.....
۴۶	۱-۲ - علم و آگاهی به فرضیت حج.....
۴۶	۱-۳ - بلوغ.....
۴۷	۱-۴ - عقل.....
۵۰	۱-۵ - حریت، آزادگی (برده نبودن).....
۵۰	۱-۶ - اطاعت.....
۵۰	۱-۷ - ریت حج.....
۵۰	موقع خروج اهل بلد.....
۵۳	استطاعت.....
۵۷	حاجت اصلی.....
۵۷	موارد حاجت اصلی.....
۶۰	(۲) شرایط وجوب اداء حج.....
۶۰	۲-۱ - سلامت بدن.....
۶۴	۲-۲ - امنیت مسیر سفر.....
۶۵	۲-۳ - عدم ممنوعیت خروج از کشور.....
۶۵	دو شرط وجوب اداء، خاص خانم ها.....
۶۵	۲-۴ - وجود محرم امین یا همسر برای بانوان.....
۷۰	فلسفه شرط همسر یا محرم در سفر.....
۷۱	دیدگاه امام شافعی رحمه الله بر سفر بدون محرم خانمها.....
۷۶	وجوب یا عدم وجوب نفقه محرم یا زوج برای زوجه.....
۷۹	۲-۵ - نبودن عده طلاق یا وفات برای بانوان.....
۸۰	موانع وجوب حج و عذرهایی که ادای حج را ساقط میکنند.....
۸۱	(۳) شرایط صحت اداء حج.....
۸۱	۳-۱ - اسلام.....

- ۱۱۸..... اداء همه فرائض در مکان تعیین شده خود.....
- ۱۱۹..... عدم نزدیکی و مقاربت جنسی (جماع) با همسر قبل از وقوف به عرفه.....
- ۱۱۹..... حکم فرائض حج.....
- ۱۱۹..... واجبات حج.....
- ۱۲۶..... حکم واجبات حج.....
- ۱۲۷..... سنت های حج.....
- ۱۲۷..... علت سنت بودن طواف قدوم برای مفرد و قارن و عدم آن برای متمتع.....
- ۱۳۰..... حکم سنت های حج.....
- ۱۳۰..... مستحبات حج.....
- ۱۳۱..... حکم مستحبات حج.....
- ۱۳۲..... مکروهات حج.....
- ۱۳۳..... حکم مکروهات حج.....

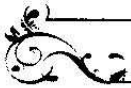
فصل دوم: حرم و احرام، میقات و حل ۱۳۴

- ۱۳۵..... مبحث اول: حرم، حل و میقات.....
- ۱۳۵..... حرم.....
- ۱۳۶..... حل.....
- ۱۳۷..... کعبه شریفه، بیت الله.....
- ۱۳۹..... هنگام نماز خواندن در مسجدالحرام آیا به کعبه نگاه کند یا به محل سجده.....
- ۱۴۲..... مسجدالحرام.....
- ۱۴۴..... حرم و میقات اهل حرم.....
- ۱۴۶..... مسئله احرام در روز یا شب عرفه.....
- ۱۴۸..... حل و میقات اهل حل.....
- ۱۵۰..... حکم اهالی مابین دو میقات.....

۱۵۱.....	احرام به حج اهل حیل از حرم.....
۱۵۲.....	میقات.....
۱۵۲.....	میقات زمانی.....
۱۵۳.....	میقات مکانی.....
۱۵۳.....	میقات های مکانی.....
۱۵۳.....	ذوالحلیفه.....
۱۵۴.....	جُحفه.....
۱۵۵.....	یَلْمَلَم.....
۱۵۵.....	قرن المنازل.....
۱۵۶.....	ذات عِرق.....
۱۵۶.....	دلیل تعیین ذات عرق به میقات اهل مشرقت.....
۱۵۸.....	حکم احرام از میقات.....
۱۵۹.....	قاعده احرام داشتن یا نداشتن از میقات.....
۱۶۰.....	تجاوز از میقات اول و احرام از میقات دوم.....
۱۶۰.....	دو میقات در یک مسیر، اولی یا دومی؟.....
۱۶۲.....	لزوم و سقوط دم تجاوز از میقات بدون احرام.....
۱۶۳.....	مسئله سقوط دم مجاوزت از میقات در عمره فاسده.....
۱۶۴.....	جگونگی و زمان سقوط دم مجاوزت از میقات در حج و عمره.....
۱۶۵.....	مسئله احرام از هتل برای عمره.....
۱۶۵.....	تفاوت مدنی و غیر مدنی در مُحرم شدن از میقات.....
۱۶۸.....	تعیین میقات برای اهل خاص.....
۱۶۹.....	وجوب احرام به محاذات میقات.....
۱۶۹.....	میقات کسی که به غیر از مسیر میقات های پنجگانه عبور نماید.....
۱۷۱.....	فلسفه تعیین میقات مکانی.....

۱۷۳	راه حل ورود بدون احرام آفاقی به حرم
۱۸۱	حکم عمره گزاران مدینه قبل
۱۸۱	احرام از فرودگاه مبدأ یا مقصد - جده
۱۸۴	حکم ورود بدون احرام آفاقی به حرم
۱۸۶	مبحث دوم: مسائل احرام و نیت احرام
۱۸۶	ماهیت احرام
۱۸۶	شرایط نیت احرام
۱۸۷	نیت، تعیین نیت و ابهام و اطلاق نیت (احرام مبهم)
۱۸۹	عدم تعیین نیت در فریض یا نافله بودن
۱۹۰	فراموش کردن مرد احرام
۱۹۱	احرام شخص بیهوش، هنگام رفتن (غمی علیه)، مریض خوابیده و معتوه
۱۹۳	تعیین نوع نیت و احرام شخص بیهوش
۱۹۴	چگونگی مباشرت اعمال شخص بیهوش
۱۹۶	احرام صبی - اطفال و بچه ها و مجنون
۱۹۸	احکام احرام
۱۹۹	وجوب انجام قضاء نسک (حج یا عمره)
۲۰۰	شرط خروج از احرام
۲۰۰	مسئله: احرام به عمره مجدد بعد از اعمال عمره و قبل از حلق موی سر
۲۰۱	احکام احرام نسبت به اماکن
۲۰۲	اوقات متفاوت خروج از احرام
۲۰۳	واجبات احرام
۲۰۳	سنت های احرام
۲۰۴	مستحبات احرام
۲۰۴	محرمات و ممنوعات احرام

۲۰۸.....	حکم زائری که سلسله بول دارد.....
۲۱۰.....	پوشاندن سر و صورت مُحرم فوت شده.....
۲۱۱.....	اثیانی که در بدن استفاده میشود بر سه نوع است.....
۲۱۴.....	مکروهات احرام.....
۲۱۷.....	مباحات احرام.....
۲۲۱.....	مسئله استفاده از همیان و کمر بند.....
۲۲۴.....	مِنْطَقَه.....
۲۲۷.....	نقد و جواب.....
۲۲۹.....	زمان مُحرم شدن.....
۲۳۰.....	احرام آقایان.....
۲۳۱.....	مسئله پوشیدن کفش در احرام.....
۲۳۴.....	نتیجه گیری در چگونگی پوشیدن کفش در احرام.....
۲۳۵.....	احرام بانوان و تفاوت آن با احرام آقایان.....
۲۳۷.....	احرام اشخاص خنثی مشکل (دو جنسیتی).....
۲۳۹.....	صفت مُحرم شدن.....
۲۴۳.....	تعیین نیت و ثبات در آن.....

۲۴۴..... فصل سوم: مناسک عمره.....

۲۴۵.....	مبحث اول: خلاصه ترتیب اعمال عمره.....
۲۴۵.....	خلاصه مراحل انجام عمره.....
۲۴۵.....	احکام عمره.....
۲۴۵.....	فرائض عمره:.....
۲۴۵.....	واجبات عمره:.....
۲۴۶.....	موارد تفاوت عمره با حج.....
۲۴۷.....	مبحث دوم: تشریح کامل اعمال عمره.....

- ۳۴۰..... هروله میان دو چراغ سبز
- ۳۴۱..... ملاحظات سعی صفا و مروه
- ۳۴۵..... حلق (تراشیدن) موی سر یا کوتاه کردن آن
- ۳۴۵..... خروج از احرام - حلالی شدن
- ۳۴۶..... ملاحظات حلق یا تقصیر

فصل چهارم: انواع حج..... ۳۴۹

- ۳۵۰..... مبحث اول: افضلیت انواع حج و بیان عملی حج تمتع و ایام موسم حج
- ۳۵۰..... انواع حج
- ۳۵۰..... ترتیب افضلیت انواع حج
- ۳۵۱..... معنای تمتع و وجه تسمیه
- ۳۵۱..... تمتع مکروه - تمتع الحج و سبب هی آن
- ۳۵۷..... کیفیت ادای حج تمتع مسنون
- ۳۵۷..... متمتع دو نوع است: با هدی و بدون هدی
- ۳۶۰..... هدی
- ۳۶۳..... ۱- تقلید ۲- تجلیل ۳- إشعار
- ۳۶۴..... وجوب یا عدم وجوب اضحیه (قربانی) برای حاجی
- ۳۶۷..... زائران حرمین شریفین یا مسافرنده یا مقیم
- ۳۶۸..... زمان وجوب اضحیه (قربانی)
- ۳۶۹..... دیدگاهها در مورد وجوب یا عدم وجوب قربانی بر حاجی
- ۳۶۹..... دیدگاه اول: عدم لزوم اضحیه - قربانی بر حاجی مقیم
- ۳۷۰..... دیدگاه دوم: وجوب اضحیه - قربانی برای حاجی مقیم
- ۳۷۴..... ماهیت و شرایط حج تمتع مسنون
- ۳۷۴..... شرایط صحت حج تمتع (مسنون) یازده (۱۱) مورد است:
- ۳۷۴..... ۱- اهل آفاق بودن

- ۲- وقوع تمام یا اکثر طواف عمره در ماه‌های حج ۳۷۸
- مکی حقیقی و مکی حکمی - و تفاوت نسبی آن ۳۷۸
- ۳- تقدیم احرام عمره به حج ۳۸۱
- ۴- وقوع تمام یا اکثر طواف عمره در ماه‌های حج و قبل از احرام حج ۳۸۱
- ۵- وقوع تمام یا اکثر طواف عمره و انجام حج در یک سفر ۳۸۱
- ۶- انجام حج در سال انجام عمره (اداء عمره و حج در یک سال) ۳۸۲
- ۷- عدم اقامت به اهل خود ۳۸۲
- ۸- عدم افساد عمره ۳۸۳
- ۹- عدم افساد حج ۳۸۳
- ۱۰- عدم توطن در مکه ۳۸۴
- مسئله مسافر یا مقیم بودن حاجی در مکه و منی ۳۸۵
- نیت اقامت به نیت غیر ۳۸۵
- ۱- نیت اقامت حقیقی ۲- نیت اقامت حکمی ۳۸۶
- شرایط و تقسیمات نیت اقامت مسافر ۳۸۸
- مسئله «عیسی بن ابان رحمه الله» ۳۹۳
- حکم تمتع زائر مقیم مکه ۳۹۶
- ۱۱- عدم دخول ماه‌های حج در حالی که زائر در مکه یا در حوالی آن حلال است ۳۹۷
- احرام عمره و حج در تمتع از میقات یا حرم، شرط یا وجوب ۳۹۸
- احرام هر دو نُسک در تمتع از یک یا دو شخص ۳۹۹
- تمتع مکی ۳۹۹
- تمتع و قران مکی، نفی وجود یا نفی حل ۴۰۰
- تفاوت مکی مستوطن و مکی مقیم ۴۰۱
- جمع بندی مسئله فوق ۴۰۳
- عمره مجدد ۴۰۶

- جواز عمره در همه ایام سال بجز در پنج روز ۴۰۸
- طواف نافله ۴۰۹
- مطلب افضل بودن نماز از طواف و طواف نافله از عمره ۴۰۹
- انجام طواف نافله زائران مُحَرَّم به حج قرآن و حج افراد ۴۱۱

تقریظ مولوی محمد اسحاق مدنی

رئیس شورای افتای اهل سنت بعثه مقام معظم رهبری

بسمه تعالی

از مدت‌ها پیش این ضرورت احساس می‌شد که جهت تأمین نیازهای مسلمانان حنفی مذهب در رابطه با مسائل حج، کتابی مستند و دقیق برگرفته از کتب معتبر احناف به زبان فارسی تألیف گردد. اینک این آرزو به نحو احسن توسط جناب آقای آخوند سعید محمود تومانی تحتی بافته است. اینجانب این کتاب عالمانه و محققانه را به طور کامل مطالعه نمودم و مندرجات آن را مدلل و مفتی به یافتیم. از خداوند متعال توفیق بیشتری برای ایشان مسئلت دارم. در پایان جا دارد از مدیریت محترم اهل سنت بعثه مقام معظم رهبری که در چاپ و نشر آن زحمات فراوانی را متحمل شده‌اند تشکر و قدردانی و تشکر کنم.

محمد اسحاق مدنی

